

Министарство просвете,
науке и технолошког развоја

ISBN 978-86-7447-137-1

УЛОГА УЧБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

XXII НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
"ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА
И ШКОЛСКА ПРАКСА"

УЛОГА УЧБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

Уредници

Јелена СТЕВАНОВИЋ

Ана ПЕШИКАН

Младен РАДУЛОВИЋ

XXII НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА И ШКОЛСКА ПРАКСА“

Улога уџбеника у савременом образовању

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

Уредници

Јелена **СТЕВАНОВИЋ**

Ана **ПЕШИКАН**

Младен **РАДУЛОВИЋ**

15. децембар 2017. године
Учитељски факултет, Београд

■ ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Председник Програмског одбора

др Јелена Стевановић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

Чланови Програмског одбора

др Данимир Мандић, редовни професор
Учитељски факултет, Универзитет у Београду

др Снежана Маринковић, редовни професор
Учитељски факултет, Ужице, Универзитет у Крагујевцу

др Слободанка Гашић Павишић, редовни професор
Геронтолошко друштво Србије

др Ана Пешикан, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Сања Ђуровић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу

др Исидора Јарић, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Сања Благданић, ванредни професор
Учитељски факултет, Универзитет у Београду

др Владан Јовановић, научни сарадник
Институт за српски језик САНУ

др Јадранка Милошевић, саветник координатор
Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

др Тања Шијаковић, саветник координатор
Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

др Славица Јашић
Министарство просвете науке и технолошког развоја Републике Србије

др Гордана Степић
Министарство просвете науке и технолошког развоја Републике Србије

др Емилија Лазаревић, научни саветник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Снежана Мирков, виши научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Наташа Лалић-Вучетић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Николета Гутвајн, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Ивана Ђерић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Рајка Ђевић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Нада Шева, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

■ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Председник Организационог одбора

мср Младен Радуловић, истраживач сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

■ ОРГАНИЗАТОРИ СКУПА

ИНСТИТУТ ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Добрињска 11/3 • 11 000 Београд • Србија
www.ipi.ac.rs

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Немањина 22-26 • 11 000 Београд • Србија
<http://www.mpn.gov.rs>

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Краљице Наталије 43 • 11 000 Београд • Србија
<http://www.uf.bg.ac.rs/>

ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Фабрисова 10/1 • 11 000 Београд • Србија
www.surs.org.rs

Објављивање ове публикације финансијски је подржало
**МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Напомена. Саопштења сарадника Института за педагошка истраживања представљају резултате рада на пројектима *Унапређивање квалитета и доступности образовања у процесима модернизације Србије* (бр. 47008) и *Од подстицања иницијативе, сарадње и стваралаштва у образовању до нових улога и идентитета у друштву* (бр. 179034) чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2011–2017).

ОДНОС ИЛУСТРАЦИЈЕ И ТЕКСТА У САВРЕМЕНОМ БУКВАРУ

Наташа Лалић-Вучетић* и **Нада Шева**

Институт за педагошка истраживања, Београд

Буквар представља први уџбеник са којим се дете сусреће у школи након искуства са сликовницама и другим илустрованим књигама из предшколског периода. У том контексту однос текста и илустрације представља незаменљив део процеса учења како би подстакли не само радозналост и мотивацију ученика на том узрасту, већ и схватање значења текста и успешно учење почетног читања. Досадашња истраживања указују на релативно мали број спорадичних података који приказују значењски однос текста и илустрације. Претходне анализе буквара указале су да постоје различити квантитативни и квалитативни критеријуми, односно одговарајућа решења у погледу садржаја, обима и начина представљања текста преко илустрација. То нас је определило да се у овом истраживању обухватније бавимо анализом односа текста и илустрације у буквару. Покушали смо да одговоримо на следећа питања. 1. На који начин је илустрација у интеракцији са читаоцем? 2. У којој мери илустрација преноси информацију из текста, односно какав је међусобни однос слике и текста и њихових делова? 3. На који начин илустрација доприноси разумевању текста и стварању нових значења? Узорак чине 73 пара текстова и илустрација који су се појавили у пет буквара издавача чија је употреба у настави одобрена у Каталогу уџбеника. Као критеријум избора текстова за анализу послужила нам је информација о ауторству текста. У истраживању смо применили таксономију 46 типова односа између слике и текста преузетих из ранијих истраживања. Кодови су груписани у три веће целине: група А, која обухвата кодове о декоративној функцији илустрација, о подстицању емотивног доживљаја читаоца, као и кодове о мотивационом аспекту илустрације; група Б укључују кодове који означавају блиску повезаност илустрације и текста кроз конкретизовање текста илустрацијом, хуманизацију ликова, дефинисање локације, описивање особина и значења, увођење перспективе; и група Ц која укључује различите нивое интерпретације текста, грађење и наглашавање значења, визуелно представљање апстрактних, али и конкретних физичких

* nlalic@ipi.ac.rs

процеса. Узорак парова текстова и илустрација подељен је хијерархијском кластер анализом (Ward metod) на 4 групе. С једне стране, највећи број илустрација има само декоративну функцију у односу на текст. С друге стране, издвојен је скуп илустрација са високим скором у оквиру кодова који описују не само остваривање блиске садржинске повезаности илустрације и текста, већ и представљање апстрактних и конкретних процеса описаних у тексту. Наведени резултати упућују на потребу за селективнијим приступом у избору илустрација које ће имати и мотивишићу димензију како би ученик развијао и градио нова значења и могао да вреднује примереност илустрација које прате текст.

Кључне речи: буквар, текст и илустрација, таксономија.

САДРЖАЈ

УВОДНА САОПШТЕЊА

- 7 **Ана Пешикан**
УЛОГА ИЛУСТРАЦИЈА У УЏБЕНИЦИМА
- 13 **Исидора Јарић**
ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ДА БИСМО ДОБИЛИ РОДНО СЕНЗИТИВНЕ УЏБЕНИКЕ?
- 17 **Јадранка Милошевић**
КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ У УЏБЕНИЦИМА ЗА СРЕДЊУ ШКОЛУ
- 21 **Јелена Стевановић**
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА У УЏБЕНИЧКОЈ ЛИТЕРАТУРИ ЗА СРЕДЊУ ШКОЛУ

УЏБЕНИК КАО РЕСУРС ЗА УЧЕЊЕ У 21. ВЕКУ

- 27 **Зорица Веиновић**
ФУНКЦИОНАЛНОСТ ПОЈМОВА О ПОРЕКЛУ МАТЕРИЈАЛА У УЏБЕНИЦИМА НАСТАВЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА
- 29 **Милена Миловановић**
ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА КРЕИРАЊЕ УЏБЕНИКА ЗА ГРУПНУ НАСТАВУ КЛАВИРА
- 31 **Наташа Лалић-Вучетић и Нада Шева**
ОДНОС ИЛУСТРАЦИЈЕ И ТЕКСТА У САВРЕМЕНОМ БУКВАРУ
- 33 **Нада Шева и Емилија Лазаревић**
УЛОГА БУКВАРА У РАЗВОЈУ ЧИТАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ: АСПЕКТ РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ
- 35 **Јелена Станисављевић**
МАПЕ ПОЈМОВА У УЏБЕНИЦИМА БИОЛОГИЈЕ
- 37 **Николета Гутвајн**
УЏБЕНИК ИЗ УГЛА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 39 **Александра Р. Трбојевић**
МИШЉЕЊА УЧЕНИКА О УЏБЕНИКУ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА – АСПЕКТ ДРУШТВЕНИ САДРЖАЈИ
- 41 **Јована Ђорђевић**
УЛОГА УЏБЕНИКА ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У МОТИВАЦИЈИ УЧЕНИКА ЗА КРЕАТИВАН РАД И РАЗВОЈ КРЕАТИВНОСТИ
- 43 **Мила Бељански и Руженка Шимоњи Чернак**
СУСРЕТ СА ДРУГОМ КУЛТУРОМ У УЏБЕНИКУ: АНАЛИЗА САДРЖАЈА ОСНОВНОШКОЛСКИХ УЏБЕНИКА

-
- 45 **Сања Ђуровић**
ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ НАУЧНОГ САДРЖАЈА У УЏБЕНИКУ
- 47 **Љубица Опарница и Милица Николић**
МИШЉЕЊЕ УЧИТЕЉА О КВАЛИТЕТУ САДРЖАЈА УЏБЕНИКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 49 **Биљана Сладоје-Бошњак, Ранка Перућица и Соња Каурин**
АНАЛИЗА ПРИМЈЕНЕ АРА (AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION) СТАНДАРДА У РАЗЛИЧИТИМ УЏБЕНИЦИМА МЕТОДОЛОГИЈЕ ПЕДАГОГИЈЕ
- 51 **Јелена Гркић Гинић и Маја Ђалић**
СТРУКТУРА И КАРАКТЕРИСТИКЕ УЏБЕНИКА ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 53 **Слободанка Гашић Павишић и Маша Ђуришић**
САДРЖАЈИ О СТАРЕЊУ У УЏБЕНИЦИМА ОД ПРВОГ ДО ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У СРБИЈИ
- 55 **Снежана Радојевић**
МЕТАФОРА УЏБЕНИКА У СЛУЖБИ ОЧУВАЊА НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА
- 57 **Рајка Ђевић и Ивана Ђерић**
ЗАСТУПЉЕНОСТ УЧЕНИКА ИЗ ОСЕТЉИВИХ ГРУПА У УЏБЕНИЧКИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА
- 59 **Милош М. Ковачевић**
(ДИС)ХАРМОНИЈА МЕТОДИЧКИХ И МЕТОДОЛОШКИХ ЛИНГВИСТИЧКИХ КРИТЕРИЈУМА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГА ЈЕЗИКА (НА ПРИМЕРУ СИНТАКСЕ)
- 61 **Драгана Цвијовић**
ПРЕДСТАВЉАЊЕ ЗБИРНИХ ИМЕНИЦА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА
- 63 **Владан Јовановић**
ГРАМАТИЧКА И ЛИНГВИСТИЧКА ТЕРМИНОЛОГИЈА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНЕ НАУКЕ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
- 65 **Виолета Влајковић Бојић и Јелена Стевановић**
УЏБЕНИК У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ПЕРСПЕКТИВА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ И СРЕДЊЕ ШКОЛЕ
- 67 **Маријана Папрић**
СРПСКИ ЈЕЗИК У УЏБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ
- 69 **Дејан Јанковић**
АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ ДИГИТАЛНИХ/ИНТЕРАКТИВНИХ УЏБЕНИКА У НАСТАВИ
- 71 **Сања Филиповић и Војислав Илић**
ПРИМЕНА ДИГИТАЛНИХ УЏБЕНИКА И МУЛТИМЕДИЈАЛНИХ САДРЖАЈА У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ – ОБРАЗОВНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА
XXII научна конференција
„Педагошка истраживања и школска пракса“
УЛОГА УЦБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Издавач
Институт за педагошка истраживања, Београд

За издавача
Николета Гутвајн

Уредници
Јелена Стевановић
Ана Пешикан
Младен Радуловић

Технички уредник
Младен Радуловић

Тираж
150

Дизајн корица и графичка обрада
Бранко Цветић

Штампа
Кућа штампе плус

ISBN 978-86-7447-137-1